

תוכניות החינוך לבתי הספר העל-יסודיים

בית לוחמי הגטאות ע"ש יצחק קצנלסון למורשת השואה והמרד הוא אחד המוזיאונים הראשונים מסוגו שהוקם על ידי ניצולי שואה. מימיו המוקדמים ביקשו מייסדיו למסור את סיפור השואה, תוך התמקדות בעמידה היהודית והכלל אנושית על גווניה הרבים, באפשרות הבחירה העומדת בפני האדם, בניצחון הרוח האנושית ובבניית החיים מחדש במדינת ישראל. מתוך כך נבנה הרציונל החינוכי של המוזיאון, המבקש לשים דגש על שלושה יסודות מארגנים: לעמוד על גווניו השונים של זיכרון השואה, להביט אל העבר כנורת אזהרה, ולהתבונן בו כמקור להשראה ליצירת חברה מוסרית ואנושית. עקרונות אלו הם אבני היסוד שיעמדו בבסיסן של ההדרכות השונות, באופן משולב ובמינונים שונים.

צוות ההדרכה של המוזיאון שם דגש על למידה אקטיבית, המשלבת מתודות מגוונות של שיח קבוצתי, הצפת דילמות, שאלות מקדמות שיח, משימות חקר בתערוכות והתבוננות עצמית.

התוכניות שלנו:

אנו שמחים להציע מגוון תוכניות חינוכיות, המותאמות לאתגרי שנת הלימודים הקרובה. ניתן לבחור לפי הפירוט הבא:

1. תוכניות יומיות במוזיאון או בבית הספר
2. סמינר של יומיים-שלושה במוזיאון (ניתן גם בבית הספר)
3. מסע בישראל
4. שיעורים מקוונים המותאמים לתוכנית הלימודים

**תוכניות יוזמות בפוזיאון
או בבית הספר**

עד שש שעות

"הנני פועירה פנסי הקטן לחפש בן אדם"

חנה סנש

רציונל

אנושיותו של האדם עמדה במבחן לנוכח מאורעות השואה. הוא נאלץ להתמודד עם דילמות מוסריות, להכריע הכרעות קשות ולבחור בחירות בלתי נתפסות.

התוכנית מתמקדת בדמותם של אנשים ונשים ובבחירותיהם במהלך השואה ממגוון נקודות מבט. נעמיק בדילמות מוסריות שניצבו לפתחם של יהודים בגטאות ובמחנות; נעסוק בפוטנציאל האנושי לרוע נוכח בחירותיהם של גרמנים לקחת חלק פעיל בפתרון הסופי; נתוודע לבחירה לעמוד מהצד, ומנגד – לדמויות מאירות דרך, שבחרו להציל, למרוד ולחנך. במהלך התוכנית ננסה להבין מה אנו יכולים ללמוד מכך על הנושא של "בחירה" בחיינו – כיחידים וכחברה.

צטרות

- לעודד את המבקרים להביט אל העבר כאל נורת אזהרה, מתוך הבנה שאת השואה חוללו אנשים רגילים. ברצוננו לברר כיצד זה קרה. האם זה יכול לקרות גם היום? כיצד נוכל למנוע את הישנותם של מקרים מעין אלה בעתיד?
- לקיים בירור ערכי עם המבקרים על אודות עוצמתה של הרוח האנושית ועל היכולת שלהם, בני הנוער, ליצור חברה מוסרית ואנושית יותר בעקבות לקחי השואה.
- לעורר השראה בקרב המבקרים לבחור בערכים הומניסטיים ובמעורבות אישית, חברתית וקהילתית.

בונה התוכנית

התוכנית בנויה כמסע שאליו יוצאים המבקרים, במהלכו "יבעירו פנס קטן לחפש בן אדם". במהלך התוכנית נבחן ונעמיק בבחירות שקיבלו אנשים במצבים שונים באותה עת.

התוכנית מתמקדת בנושאים הבאים:

1. **דילמות ובחירות של יהודים במהלך השואה:** אילו גילויים של סולידריות ומנהיגות צמחו בגטו ורשה? מה משמעותו של המרד שהובילו בני נוער וצעירים מקרב העם? כיצד ביקשו אסירי המחנות לשמור על צלם האדם במציאות של אימה, דיכוי וסבל? מהם ביטויי אומץ הלב בקרב ילדים יהודים בשואה על אף הפרידה מהמשפחה והבדידות הקשה?

- 2. בין עמידה מהצד למעשי הצלת יהודים:** מהם הערכים שעמדו בבסיס ההחלטה להציל יהודים בשואה, ומה נדרש מאדם כדי להגיע להכרעה כזו? כיצד קרה שכה רבים "עמדו מהצד" וכיצד כל זה רלוונטי לימינו?
- 3. דמותם של המבצעים:** באילו תנאים צמחו מתוך העם הגרמני שומרי האס-אס, חיילי האיינזצגרופן, הצוותים הרפואיים במתקנים סודיים ואנשים דוגמת אדולף אייכמן, שתא הזכוכית שבו ישב כנאשם ניצב במוזיאון שלנו? האם כל זה יכול לקרות גם היום? כיצד נוכל למנוע את הישנותם של מקרים מעין אלה בעתיד?
- 4. "ובחרת בחיים":** נתוודע לסיפוריהם של מייסדי קיבוץ לוחמי הגטאות והמוזיאון. מה הייתה משמעות הקמת "הבית" עבורם? כיצד ניסו להתגבר על אימי השואה? מהי מורשתם לדורות הבאים?
- 5. סדנת סיכום:** את הביקור נסיים בסדנה לעיבוד החוויה ומשמעויותיה. נקיים שיח משותף, שבמהלכו נברר יחדיו האם וכיצד יש בכוחם של המשתתפים להשפיע על דמותה של הארץ הזו ולתרום ליצירת חברה טובה יותר לאחר השואה.

אפשרות שנייה

"אם יש בית-ספר ללימוד רוח האדם..."

אנטק צוקרמן

רציונל

תקופת השואה חשפה אותנו לגילויים של אומץ, מעורבות ועשייה חברתית. בנסיבות הקשות של אותם הימים ניתן לזהות את צמיחתה של מנהיגות צעירה, שמעשיה הובילו תהליכי שינוי, השפיעו על סביבתה והצליחו להתוות דרכים חדשות באותה מציאות אפלה.

נתוודע לכוחם של אנשים צעירים ובני נוער לגילויים של מעורבות והשפעה אז וגם היום. נכיר דפוסי הנהגה שונים בתקופת השואה, דוגמת זו של תנועות הנוער, שהובילו בגטאות פעילות חינוכית, עזרה סוציאלית, עיתונות מחתרתית ועוד, עד לשיאן של פעילויות אלה במרד גטו ורשה. אנו מאמינים שחשיפת הדור הצעיר לעשייה של אנשים בני גילם טומנת בחובה ערכים משמעותיים לחייהם בהווה.

צטרות

- להכיר דפוסים שונים של מנהיגות על ביטוייה המגוונים במהלך השואה ולאחריה, בדגש על זו של תנועות הנוער ושל אנשים צעירים.
- להעצים את אמונתם של אנשים צעירים ובני נוער שיש בכוחם להשפיע, לשנות ולעצב את סביבתם ברוח דבריה של חווקה, ממייסדות הקיבוץ: "אתם מסוגלים ואתם תעשו קצת, וקצת יותר, והרבה. אתם העתיד שלנו..."

בנה התוכנית

במהלך הביקור ייחשפו המבקרים לגילויים שונים של מנהיגות – חיובית ושלילית, במהלך השואה ואחריה, תוך בחינת המושג בהקשרים רחבים ומורכבים. התוכנית מתמקדת בנושאים הבאים:

1. **מנהיגות יהודית בנטאות:** כיצד באה לידי ביטוי מנהיגות בגטו? נברר שאלה זו מנקודות מבטם של מחנכים, משוררים, רבנים, חברי "עונג שבת", היוזנראט ועוד.
2. **מרד גטו ורשה:** אנטק צוקרמן כתב על המרד: "אם יש בית-ספר ללימוד רוח האדם, הרי שם זה צריך להיות מקצוע ראשי." מה היו מטרות המרד והאם הושגו? האם וכיצד יכול המרד לשמש השראה למנהיגות עבור אנשים צעירים בימינו?
3. **נאציזם כמנהיגות הרסנית:** ב-1943 נאם מפקד האס-אס בעיר פוזנן מול קציניו והגדיר את הפתרון הסופי כ"פרק מפואר בהיסטוריה הגרמנית". לאורם של אילו ערכים שליליים והרסניים ביקשו מפקדי האס-אס להנהיג את פקודיהם?

ולעומת זאת כיצד ביקש אחד מבכירי המרצחים – אדולף אייכמן, לברוח מלקיחת אחריות, בטענה שהיה "בסך הכול בורג במכונה?"

4. הקמת "הבית" כמעשה מנהיגות: מהי יצירתם של אותם ניצולי שואה שהקימו את הקיבוץ והמוזיאון? אילו ערכים הם ביקשו להנחיל לחברה הישראלית? נוכל להתרשם היטב מחזונם של המייסדים עת נעלה לנג המוזיאון לתצפית על המרחב עוצר הנשימה של הגליל המערבי. המסר המתגלה משם: מכאן יש לעשות ולהמשיך.

5. סדנת סיכום: את הביקור נסיים בסדנה לעיבוד החוויה ומשמעויותיה. נקיים שיח ונברר האם וכיצד יש בכוחם של המשתתפים להשפיע על דמותה של הארץ הזו ולתרום ליצירת חברה טובה יותר לאחר השואה.

אפשרות שלישית

הסיפור שלא סופר: גורל יהודי ברית המועצות בתקופת השואה והפלחפה

רציונל

ביוני 1941 החל "מבצע ברברוסה" – ההתקפה היבשתית של צבא גרמניה על ברית המועצות. מבצע זה מציין גם את תחילתו של הפתרון הסופי – הרצח ההמוני של יהודי ברית המועצות, המהווים שלישי מקורבנות השואה. במהלך תקופה זו התגלו סיפורים יוצאי דופן של עמידה יהודית, דוגמת לחימתם של חצי מיליון יהודים במסגרת הצבא האדום והפרטיזנים.

למרות זאת סיפורם של יהודי ברית המועצות בשואה ובמלחמה אינו מוכר דיו. מטרת התוכנית "להרחיב" את זיכרון השואה אל המקום שבו החל הרצח ההמוני, תוך היכרות עם הסיפור ההיסטורי, האישי והקולקטיבי של יהודי ברית המועצות.

צטרות

- הכרת סיפורם של יהודי ברית המועצות במהלך מלחמת העולם השנייה והשוואה והעמקת הידע של המשתתפים בנושא פחות ידוע זה.
- חשיפת המשתתפים לערכים של עמידה יהודית ושמירה על רוח האדם בנסיבות ההיסטוריות של שואת יהודי ברית המועצות.
- התנסות בחוויית למידה פעילה המעודדת חשיבה, יצירתיות ועבודת צוות.
- פיתוח תחושת הזדהות בקרב בני הנוער הישראלים עם סיפורם הלא ידוע של יהודי ברית המועצות בתקופת השואה, תוך יצירת מוטיבציה להכרת מורשתם ההיסטורית של עולי ברית המועצות לשעבר החיים במדינת ישראל.

בבנה התוכנית

במהלך הביקור נעמיק בתכנים הקשורים לקורות יהודי ברית המועצות במהלך השואה ומלחמת העולם השנייה, תוך שימת דגש על העמידה היהודית לגוניה. התוכנית מורכבת מהפעילויות הבאות:

1. **שיחת פתיחה:** במהלכה נברר את חשיבותה של היכרות אישית של המשתתפים עם סיפורים משפחתיים כדרך לגילוי העבר.

2. פעילות חדר חידות אינטראקטיבי: פעילות חדשנית החושפת את העמידה היהודית בברית המועצות במהלך השואה באמצעות פעילות אתגרית ייחודית, המשלבת חידות בסגנון "חדרי בריחה" (מותנה במספר הקבוצות).

3. סיור מודרך בתערוכות המוזיאון בדגש על יהודי ברית המועצות: באולם המחנות נחשוף את המשתתפים למפה המציינת חלק מבורות ההריגה שבהם נרצחו יהודי ברית המועצות בידי יחידות האיינזצגרופן, וכן לתצלומים מאתרים אלה. באולם יזכור נתמקד בפריטים שהשתייכו ליהודים מברית המועצות דוגמת תיק מפות צבאי של פרטיזן, ריאיון מוסרט עם קשרית, טלית בר מצווה של נער מעיירה בבלארוס, יומנים, מכתבים, מדליות ועוד. ב"יד לילד" נצפה בעדויותיהם של ניצולי שואה, שבאותה העת היו ילדים בשטחי ברית המועצות, ונקשיב לקשיים ולדרכי ההתמודדות שהם מתארים.

4. הצלת יהודים בשטחי ברית המועצות: בגלריית חסידי אומות העולם נעמיק בתופעת המצילים כנושא בעל ערך שיש לו משמעות רבה לחיינו כיום, תוך התמקדות במעשי הצלה שהתרחשו בשטחי ברית המועצות.

5. סדנת סיכום: את הביקור נסיים בסדנה לעיבוד החוויה ומשמעויותיה. נקיים שיח משותף ונברר האם וכיצד יש בכוחם של המשתתפים להשפיע על דמותה של הארץ הזו ולתרום ליצירת חברה טובה יותר לאחר השואה. נבין מדוע חשוב כל כך להכיר וללמוד את סיפורם של יהודי ברית המועצות במהלך השואה ומלחמת העולם השנייה.

השואה: בין שבר לבנייה פחדש

תוכנית לספינר בן 2-3 ימים

השואה יצרה שבר עמוק ביחס למשמעויות תבוניות האדם, קדמה, מוסר, אידיאולוגיות, אנושיות והיחסים בין אדם לזולתו. לעומת זאת, תקופה זו זימנה גילויים מעוררי השתאות של יצירה, סולידריות, בחירות מוסריות, מעורבות ומנהיגות. בתוך מנעד גילויים אלה, אנו מבקשים להאיר את פועלם של אנשים צעירים ותנועות הנוער במהלך השואה, ובהמשך להתמקד ביכולותיהם המופלאות של קבוצת ניצולי השואה למלא את מעיין החיים מחדש, כאן בישראל, ולייסד את קיבוץ לוחמי הגטאות והמוזיאון. זהו סיפור ניסיון התגברות על אימי השואה ומאבק לעצמאות אישית ולאומית: בניית בית ומשפחה תוך תרומה לתקומת העם ומדינת ישראל.

הסמינר יזמן למשתתפים חוויית למידה פעילה ודיאלוגית, המאתגרת אותם לעצב נקודת מבט עצמית ואישית, תוך עיסוק בשואה כאירוע וכלקח לחייהם בהווה ובעתיד. צורת למידה זו משלבת בין מתודות מגוונות של הצפת דילמות, דיונים קבוצתיים, שאלות מקדמות שיח, משימות חקר בתערוכות והתבוננות עצמית. התוכנית כוללת סיורים מודרכים בתערוכות המוזיאון, סדנאות חווייתיות, סיור בקיבוץ ועוד.

במהלך הסמינר נשים דגש על שלושת היסודות המארגנים של "הבית": לעמוד על גווני השונים של זיכרון השואה, להביט אל העבר כנורת אזהרה ולהתבונן בו כמקור להשראה ליצירת חברה מוסרית ואנושית.

צטרות

- להעמיק בתכנים היסטוריים תוך התמודדות עם דילמות ערכיות שתקופה זו זימנו ליחידים ולחברות.
- לברר את נושא זיכרון השואה מנקודת מבט אישית וקבוצתית, תוך בחינת האירוע כנורת אזהרה מחד גיסא וכמקור להשראה לערכים של הומניזם ומעורבות מאידך גיסא.
- להבין שמעשה הבנייה של החברה הישראלית ממשיך, ושלמשתתפים, כאנשים צעירים בני הארץ הזאת, יכול להיות תפקיד חשוב ביצירת חברה מוסרית ואנושית יותר בעקבות לקחי השואה.

בבנה הספינר

במהלך הסמינר נעסוק בתקופה שקדמה לשואה, בשואת העם היהודי, במשמעויות זיכרון השואה עבורנו כיחידים וכחברה, בסיפור בניית חייהם מחדש של ניצולי השואה בישראל ביום שאחרי, ולבסוף נדון בחשיבות קיומה של חברה דמוקרטית וסובלנית במדינת ישראל, שאזרחיה הצעירים משתתפים בעיצוב דמותה.

במהלך הסמינר נתמקד בנושאים הבאים:

1. **העם היהודי בטרם השואה:** נכיר את החיים היהודיים שהתקיימו לפני השואה באירופה ונבין את ההקשרים ההיסטוריים הרחבים בין שתי מלחמות עולם, תוך חשיפה לחיים התוססים ומגוון הזהויות שהרכיבו את העולם היהודי באותה העת.

2. שואת העם היהודי: נעמיק בגורל העם היהודי במהלך השואה בגטאות ובמחנות, תוך התמקדות במאבק האנושי לשמירה על צלם האדם ובעמידה היהודית, דוגמת: סולידריות יהודית במהלך השואה, מרד תנועות הנוער בגטאות, יהודים בצבא האדום והפרטיזנים ביערות.

3. זיכרון השואה ומשמעויותיה: נעסוק בזיכרון כמעשה של בחירה אישית. מהו הזיכרון עבורנו כיחידים וכחברה? כיצד יזכרו את השואה בדורות הבאים? במהלך הסמינר נברר מהן משמעויות זיכרון השואה עבור המשתתפים ומה חלקם בעיצוב הזיכרון עבור הדורות הבאים.

4. האידיאולוגיה הנאצית: נבחן את התהליכים שהתרחשו בגרמניה הנאצית והובילו בסופו של דבר לניסיון להשמדת העם היהודי, תוך רדיפה, כליאה ורצח קורבנות מרקעים שונים. נברר כיצד אנשים רגילים הפכו לרוצחי המונים ומהם תמרורי האזהרה שיש להציב לטובת ההווה והעתיד.

5. החברה הישראלית – בנייה שלא הסתיימה: נצא אל מרחבי הקיבוץ ונתוודע לסיפוריהם של המייסדים, ניצולי השואה, שיצרו כאן את ביתם. מכאן אנו מבקשים לחזק בקרב המשתתפים את הרצון לגלות מעורבות ומנהיגות כדי להשפיע על אופייה של החברה הישראלית, תוך עמידה על ערכים דמוקרטיים והומניסטיים.

6. סדנת סיכום: את הביקור נסיים בסדנה לעיבוד החוויה ומשמעויותיה. נקיים שיח ונברר האם וכיצד יש בכוחם של המשתתפים להשפיע על דמותה של הארץ הזו ולתרום ליצירת חברה טובה יותר לאחר השואה, ברוח דבריה של חווקה פולמן רבן, ממייסדות הקיבוץ: "אתם מסוגלים ואתם תעשו קצת, וקצת יותר, והרבה. אתם העתיד שלנו..."

פסע בעקבות רווח האדם: בטרם שואה, בצהלכה ולאחריה

4-3 ימים

המסע יזמן חוויה אישית וקבוצתית לגילוי הכוחות האנושיים הטמונים בערך "ובחרת בחיים", המתקיימים בקרב קבוצות ויחידים בעם היהודי – אז וגם היום. ניתן לזהות את הכוחות האלה בתקופת השואה – בגילויי מנהיגות וסולידריות חברתית בגטאות ובמחנות, וביכולותיהם של ניצולי השואה למלא את מעיין החיים מחדש, כאן בישראל. נגלה יחד את הכוחות האנושיים הללו גם בימינו, וגם בתוכנו.

במהלך המסע נתמקד בתכנים הקשורים לשואת העם היהודי, ליישוב היהודי בארץ ישאל במהלך מלחמת העולם השנייה, למאבק להקמת המדינה ולבניית החיים מחדש על ידי ניצולי השואה בארץ ישראל לאחר המלחמה. לבסוף נעסוק בצורך לקיים במדינת ישראל חברה דמוקרטית וסובלנית, שאזרחיה הצעירים לוקחים חלק בעיצוב דמותה.

המסע יזמן לתלמידים חוויית למידה פעילה ודיאלוגית הכוללת מעגלי שיח, סיורים באתרים מגוונים ופעילות במוזיאון, תוך העמקה בתכנים הרלוונטיים לצומתי הדרך העתידיים בחייהם של התלמידים.

נייחד פרק מרכזי לסיפורם של מייסדי קיבוץ לוחמי הגטאות ובית לוחמי הגטאות. זהו סיפור המבטא את ההתגברות על אימי השואה ואת המאבק לעצמאות אישית ולאומית: בניית בית ומשפחה תוך תרומה לתקומת העם ומדינת ישראל.

צטרות הפסע

- לזמן שיח כן ומעמיק על משמעויות השואה עבור המשתתפים באמצעות למידה דיאלוגית ופעילה, המעוררת שאלות ודיונים הרלוונטיים לחיינו כיום.
- להזמין את המשתתפים לקיים בירור אישי וקבוצתי לקראת צומתי דרך משמעוטיים בחייהם: שנת שירות, מכינה קדם צבאית, שירות משמעוטי בצה"ל, חיים אזרחיים במדינת ישראל.
- לפתוח צוהר בפני המשתתפים ליוזמות חברתיות שונות ומגוונות, שיש בכוחן לעורר השראה, להוביל או ליזום דרכים שונות של עשייה ונתינה חברתית אזרחית.

תוכנית מסע לדוגמה:

היום הראשון

"ברצוננו להקים קירות איתנים" (יצחק צוקרמן):

יומו הראשון של המסע יתקיים בבית לוחמי הגטאות. נברר ונחקר תכנים הקשורים לעם היהודי בטרם השואה ובמהלכה ונעמוד על משמעויותיה.

מבנה היום:

- טקס פתיחת המסע.
- סיור במגוון התערוכות הייחודיות של ה"בית", המזמנות חוויית למידה מוזיאלית ואקטיבית של חקר, גילוי ושיח. נצא למסע אל חייהם של יהודי ורשה בין שתי מלחמות העולם ובתקופת השואה. נדון בשאלות העוסקות בזיכרון קולקטיבי ובזיכרון

איש. נעמיק באידיאולוגיה הנאצית ובאלה שהוציאו אותה לפועל. נכיר את חייהם של הילדים היהודים במהלך השואה ואחריה. נחקור את תופעת המחנות הגרמניים ואת מאבקם של האסירים לשמור על אנושיותם.

- מפגש עם איש/אשת עדות או עם בני דור שני.
- טיול לילי אל חוף הים ליצירת גיבוש חברתי והיכרות עם רצועת החוף של המרחב הגלילי.

היום השני

“אולי הדבר היחיד שעדיין החזיק אותנו בחיים הייתם אתם – הארץ” (צביה לובטקין):

הקשר בין “כאן” ל”שם” בתקופת השואה.

לאורך היום נסייר במגוון אתרים, תוך התמקדות בתגובת היישוב היהודי בארץ לנוכח השואה ובהגעתם הבלתי לגאלית של ניצולי שואה לארץ.

מבנה היום:

- שיחת פתיחה שבמהלכה נעבד את חוויות יום האתמול ונניח את היסודות ליום שלפנינו.
- סיור במגוון אתרים שבהם נוכל ללמוד על היישוב היהודי בארץ ישראל בתקופת השואה ועל העלייה הבלתי לגאלית של ניצולי השואה ארצה (אפשרויות לדוגמה: מחנה המעפילים בעתלית, תוכנית “מצדה בכרמל” ועוד).
- סדנת סיכום לעיבוד חוויות היום ולניסוח תובנות אישיות וקבוצתיות.

היום השלישי:

"אין לך דבר יותר מציאותי מחלומו של אדם אמיץ" (יצחק שדה):
תקומת מדינת ישראל ואתגריה. במהלך יום זה נתמקד בתרומתם של צעירי וצעירות היישוב העברי שלקחו חלק פעיל במאבק להקמת המדינה.

מבנה היום:

- שיחת פתיחה שבמהלכה נעבד את חוויות יום האתמול ונניח את היסודות ליום שלפנינו.
- סיור במגוון אתרים שבהם נתוודע לפועלם של צעירי היישוב במאבק להקמת המדינה (אפשרויות לדוגמה: נסיעה למסלול מבצר יחיעם והתצפית, מוזיאון המחתרות בעכו, יד ל"ד ומערת הפלמ"ח בקיבוץ משמר העמק).
- סדנת סיכום לעיבוד חוויות היום ולניסוח תובנות אישיות וקבוצתיות.

היום הרביעי

"אתם מסוגלים ואתם תעשו קצת, וקצת יותר, והרבה" (חוקה פולמן רבן):

החברה הישראלית, מסע שלא הסתיים. במהלך היום נעסוק ביוזמות חברתיות ובעשייה שמטרתן שינוי ותיקון פני החברה והמדינה.

מבנה היום:

- שיחת פתיחה
- סיור במרחבי קיבוץ לוחמי הגטאות שבמהלכו נתוודע לסיפוריהם של המייסדים, ניצולי שואה, שיצרו כאן, מתוך השבר של השואה ומוראותיה, בית ומוזיאון.

- סיור במרחבי הגליל, לגילוי יוזמות חברתיות, שמטרתן לשנות ולתקן את פניה של החברה.
  - סדנת עיבוד לחוויות היום ותובנות המסע כולו.
  - טקס נעילת המסע באודיטוריום או באמפיתיאטרון שלנו, ברוח "הבית".
- *התוכנית מודולרית ותואם לבית הספר לפי צרכיו וקהל התלמידים.

לקראת המסע ובסיומו, נקיים מפגש הכנה ומפגש סיכום. מפגשים אלה יתקיימו בבית הספר בהנחיית הצוות החינוכי של המוזיאון.

מטרות מפגש ההכנה:

- הצגת התוכנית החינוכית והרציונל שלה.
- תיאום ציפיות לקראת המסע, ניסוח חוזה קבוצתי.

מטרות מפגש הסיכום:

- עיבוד אישי וקבוצתי של החוויה החינוכית הכוללת.
- שיח עם המשתתפים בנוגע למסקנותיהם מהתהליך שעברו (דבר אחד שהם לוקחים עמם מהמסע אל העתיד).
- בחינת דרכים אפשריות למעורבות אקטיבית בקהילה ובחברה הישראלית.
- סגירת מעגל ופרידה.

שיעורים בקוונים

שיעורים בקוונים פותאפים
לתוכנית הלימודים < בשעה וחצי

כחלק מהיערכות המוזיאון לצורכי בתי הספר בעת הזו, אנו שמחים להציע מגוון שיעורים אינטראקטיביים בפלטפורמות מקוונות, בהנחיית הצוות החינוכי שלנו. הפעילות משלבת אמצעי מדיה מגוונים ומעודדת חוויית למידה פעילה ודיאלוגית.

סיפורה של חווקה פולמן רבן – קשרית במחתרת

בתקופת השואה ניסו תנועות הנוער בפולין לפרוץ את בידוד חומות הגטאות באמצעות רשת מחתרית של קשריות. נשים צעירות נדרשו לגלות תושייה ואומץ לב תחת סכנת חיים מתמדת. אחת מהקשריות האלה הייתה חווקה – חניכת תנועת "דרור", ולימים, ממייסדות קיבוץ לוחמי הגטאות. במסגרת פעולותיה העבירה בסתר על גופה פרסומים מחתרתיים, עיתונים ומסרים בין הגטאות. במהלך הפעילות נברר מהם הערכים שעמדו בבסיס עשייתן של הקשריות.

מנהיגותה וגבורתה של ליזה צ'פניק: לוחמת וקשרית בשטחי ברית המועצות

במהלך הפעילות נתוודע לסיפור גבורתה של ליזה צ'פניק בשטחי ברית המועצות הכבושה. ליזה הייתה עדה לרצח יהודים בבורות ירי, חייתה בגטו, ופעלה בשורות המחתרת האנטי נאצית, כקשרית בזהות בדויה ובשירות הפרטיזנים. דרך סיפורה נבחן סוגיות הנוגעות לעמידה יהודית בשטחי ברית המועצות בתקופת השואה.

יעקב גוטרמן – אמן המאמין באדם

יעקב הוסיף כילד במנזר בזהות בדויה. הוא איבד את אביו בקרבות העם הפולני נגד הכובש הנאצי והתאחד עם אימו בסוף המלחמה. הוא הקים משפחה משלו ושכל את בנו במלחמת לבנון. יעקב הוא צייר ומאייר ידוע – האמנות ליוותה אותו אז וממשיכה ללוות אותו במשך כל חייו. במהלך הפעילות נכיר את סיפורו הנוגע ללב ואת אמונתו הגדולה בערכים אנושיים.

בין האידיאולוגיה הנאצית למחיקת ערך האדם

מהותו של האדם אינה קבועה, והוא מסוגל לכול: לשיאים של תבונה, רגישות ומצפון, אך גם לתהומות מפלצתיות של רוע, גסות ורצחנות. מתוך הבנה שמאורעות השואה התרחשו כאן, על הפלנטה הזו, ועל ידי אנשים כמונו, ברצוננו לברר את הפוטנציאל הטמון באדם לגזענות ולרצח המוני: כיצד זה קרה? האם זה עלול לקרות גם היום? כיצד נוכל למנוע את הישנותם של מקרים מעין אלה בעתיד? היא פוטנציאל זה תמרור אזהרה בהווה ובעתיד.

סיפורה של ד"ר פרומה גורביץ': מגטו קובנה לקיבוץ לוחמי הגטאות

נכיר את דמותה ופועלה של הרופאה היהודייה מליטא, שסיכנה את חייה פעמים רבות, תוך הברחת ילדותיה וילדים נוספים מתוך גטו קובנה. היא הסתייעה רבות בחסדיהם של קולגות ומכרים נוצרים שסייעו במעשי ההצלה. לימים, חלקם יקבלו את אות "חסידי אומות עולם". פרומה עלתה לישראל בערוב ימיה והצטרפה לבנותיה שהקימו את ביתן בקיבוץ לוחמי הגטאות. במהלך הפעילות נברר מה הניע אותה, ומהם הערכים שעמדו בבסיס מעשי ההצלה?

התמודדות עם דילמות ערכיות במהלך השואה

במהלך השואה נאלצו יהודים (ולא רק הם כמובן) להכריע באופן יומיומי במגוון רחב של דילמות, שהציפו שאלות מוסריות קשות, והביאו, לא אחת, להתנגשויות בין ערכים. הם נאלצו להכריע בגטאות ובמחנות במגוון נושאים דוגמת: ערבות הדדית, רפואה, אמונה, מנהיגות, יציאה למאבק מזוין נגד הגרמנים ועוד. פעמים רבות הכרעות אלו היו מורכבות יותר מאשר בחירה בין טוב לרע, בין שחור ללבן. נברר ונעמיק בכמה מקרים כאלה, במטרה להבין את בחירותיהם ממקום של חמלה והבנת המציאות ההיסטורית המורכבת.

"החופש היה קשה ומכאיב" (חוקה פולמן רבן) - 75 שנים לשחרור

לפני 75 שנים, החל מקיץ 1944 ועד לאביב 1945, שוחררו שעל שעל אדמות אירופה מהכובש הנאצי. אחרוני היהודים יצאו מן המסתרים, אָחַד מְעִיר וּשְׁנַיִם מְמַשְׁפָּחָה, מן היערות, מן האסמים, מן המרתפים ומעליות הגג, ומן המחנות המשוחררים. מה היה עבורם יום השחרור שייחלו לו בכיסופיהם לאורך שנות העינויים? אל איזה מין עולם יצאו? מה נותר להם בו? למה אפשר היה לקוות? במהלך פעילות זו נפגוש סיפורי שחרור שונים של חברות וחברי קיבוץ לוחמי הגטאות וננוע איתם בין ייאוש לתקווה, בין "אור אחרון" ל"אור בקצה".

צפייה מונחית בסרט "וידויו של נער"

נברר כיצד השתרשה האידיאולוגיה הנאצית בקרב הציבור הגרמני ובני הנוער הגרמנים בפרט, שרבים מהם הפכו לחניכים פעילים בתנועת הנוער הנאצית. הסרט מציג את סיפורו האמיתי של הנער אלפונס הק, שהיה חניך בהיטלר-יונגד, ומהווה אזהרה לקלות המסוכנת שבה ניתן לסחוף ולהיסחף אל הטוטליטריות והגזענות. לאחר הצפייה בסרט נברר מה קיבלו בני הנוער שהצטרפו לתנועת הנוער הנאצית, ובמקביל – מה נלקח מהם, וממה יש להיזהר היום.

בחינת בגרות בפודיאון

באישור גלעד פניב - פדריך ארצי
בהיסטוריה ואחראי על תוכנית שחל"ב

רציונל

תוכנית סחל"ב מבוססת על למידה פעילה ופיתוח חשיבה מסדר גבוה. שלישי מהציון הסופי של התלמיד/ה (בחלק של ההערכה הבית-ספרית) מבוסס על מבחן עם חומר פתוח בנושא טוטליטאריות ושואה. הבחינה מפותחת ומלווה על ידי הצוותים המקצועיים של בתי הספר העל יסודיים.

במהלך השנים האחרונות נרתם הצוות החינוכי של בית לוחמי הגטאות ליוזמה ופיתח מודלים מגוונים וייחודיים לקיום בחינת הבגרות. במודלים משולבים סיורים מודרכים בתערוכות המוזיאון, והם מאתגרים את התלמידים לחקר, למציאת נקודת מבט אישית, לחשיבה היסטורית ולהתמודדות עם דילמות ערכיות מתקופת השואה. שאלוני המבחן נכתבו תוך שיח משותף עם צוותי הוראת ההיסטוריה של בתי הספר. מורים ותלמידים רבים מעידים על החוויה הלימודית הייחודית המאפיינת פעילות זו.

את הבחינה ניתן לקיים בשני אופנים:

1. במהלך יום ביקור במוזיאון שבו משולבים סיורים מודרכים בתערוכות הרלוונטיות לנושאי הבחינה.
2. במסגרת סיורים מודרכים מקוונים בתערוכות.

פטרות

---

1. לזמן חוויית למידה משמעותית במרחב מוזיאלי או מקוון, המקדמת חשיבה מסדר גבוה ומשמעותה הבניית ידע היסטורי המשלב בין בחינת הבגרות לתוכני המוזיאון.
2. להעמיק בתכנים היסטוריים שהם חלק מתוכנית הלימודים תוך התמודדות עם שאלות ודילמות ערכיות.
3. לבחון את נושא זיכרון השואה מנקודת מבט אישית וקבוצתית תוך בחינת האירוע כנורת אזהרה מחד גיסא וכמקור להשראה לערכים של הומניזם ומעורבות מאידך גיסא.

פתווה בחינת הבגרות

בטרם קיום בחינת הבגרות במוזיאון חשוב לנו לקיים מפגש עם צוות ההוראה מטעם בית הספר, שבמהלכו נקיים סיור היכרות בתערוכות כדי להחליט במשותף מהם הנושאים או המיצגים שהתלמידים יתמקדו בהם במהלך הבחינה. שאלוני המבחן ייכתבו בשיח משותף עם צוותי הוראת ההיסטוריה של בתי הספר. במהלך הבחינה יודרכו התלמידים ע"י צוות ההדרכה של המוזיאון.

ביצוע פעלות בפסגרת סיור צוודך בפוזיאון / סיור וירטואלי

כחלק מהמטלות הלימודיות הניתנות לתלמידים במסגרת לימודי ההיסטוריה, אנו מזמינים אתכם ליצור במשותף מודלים מגוונים וייחודיים של מטלות, כאלה המותאמות לצרכי בית הספר ולפרופיל התלמידים, ואשר יכולות להוות חלופה לאחד מהמבחנים במהלך שנת הלימודים.

בין היתר ניתן לשלב סיורים מודרכים בתערוכות המוזיאון. סיורים אלה מזמנים את התלמידים לחקר, להתבוננות אישית, לחשיבה היסטורית ולהתמודדות עם דילמות ערכיות מתקופת השואה.

בית לוחמי הגטאות

ע"ש יצחק קצנלסון למורשת השואה והמרד (ני"ר)

לפרטים וייעוץ ניתן ליצור קשר עם מרכז ההזמנות

OFFICE@GFH.ORG.IL | 04-9958015/35

איתי בר – מנהל השיווק; 04-9958035 | ITA@GFH.ORG.IL
